

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, woïrmerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

E. R. Postma / Eindhoven

Dit nu zijn de namen (Ex. 2) (8 - slot)

Jong geleerd...

Op een beslissend punt, in een critiek stadium lijdt satan een gevoelige nederlaag. *Elke* geloofsbeslissing betekent een nederlaag voor Gods tegenstander. Niet alleen Mozes' ouders namen zo'n beslissing, maar Mozes zelf ook (Hebr. 11). Mozes kiest tegen alle menselijke berekening in voor God — en voor Gods volk. En die in daden vertolkte keuze brengt een enorm risico mee voor hem. Want hij krijgt Farao en heel Egypte tegen zich, met alle verwijten van ondankbaarheid bovendien.

Maar hij kiest voor God! Hij houdt het op God. Hij gelooft. Geloven is echter niet maar de een of andere teerhartige opwelling van medelijden, een soort humanistische medemenselijkheids-aandoening: per slot van rekening slaat hij een Egyptenaar dóód.

Geloof is geen psychologische eigenschap van meer of minder beschaafde lieden, die nog net niet het laatste restje menselijk gevoel hebben verloren. Geloven is in zee gaan, aan de slag gaan met Gods beloften — een zeker weten.

Dát wonder van geloven heeft God in het paleis van Farao's dochter gewerkt dan wel in leven gehouden. En dat bij een jongen die in zijn prille jeugd — zeg vijf jaar oud — terecht kwam in die verblindende wereld van adembemende rijkdom en wijsheid, én in de wereld van een andere religie. Of het ook belangrijk is, dat ouders hun kinderen meteen al Gods belofte bijbrengen!

Een echte schuldige

God triomfeert — en Mozes kiest vóór „de smaadheid van Christus” en tegen de schatten van Egypte. Niet dat die schatten en rijkdommen op zichzelf „zonde” betekenden. Zonde is ten diepste: vrijwillig gescheiden leven van God en zijn volk. Mozes koos voor dat verachte, stinkende volkje van slaven en veehoeders. En dan gebeuren de dingen „vanzelf”. Maar van het vervolg word je stil. Want als hij dan bij dat volk zich openlijk aansluit, dan móeten ze hem niet en jagen ze hem boosaardig weg.

Er was er maar één die verder kon vertellen, dat Mozes de Egyptenaar doodsliep. Maar hij vond blijkbaar gretig gehoor — zij het geen „geloof”. Dat blijkt wanneer hij op een andere dag twee Hebreeuwse mannen aantrof, die met elkaar vochten. Hij zei tot de schuldige(!): waarom slaat gij uw naaste (neer)? Deze echter zei: wie heeft u tot overste en rechter over ons aangesteld? Denkt gij soms mij te doden, zoals gij de Egyptenaar gedood hebt?

Ja, zo kan dat gaan onder „broeders” (vs. 11). Moord en doodslag. Mozes is er getuige van en spreekt er de *schuldige* op aan (vs. 13). Hier wordt nu eens wél gesproken van de schuldige — de bijbel kent het woord heus wel — maar dat geeft ons nog geen recht willekeurig en naar eigen maatstaf „schuldigen” aan te wijzen, Abraham bijv. of Lot, of ... Mozes.

Israëls schuld

De man die wèrkelijk schuldig was, verschuilt zich overigens achter de vraag naar Mozes' bevoegdheid. Een handigheidje dat later de Joden ook niet vreemd was, in Jezus' dagen (Mt. 21 : 23, vgl. ook Joh. 1 : 19 v.v.).

Stephanus leest er de Joden gevoelig de les mee. Inzake de tevoren neergeslagen Egyptenaar concludeert hij: „Hij (Mozes) meende, dat zijn broeders zouden inzien, dat God hun door zijn hand verlossing wilde zenden, maar zij zagen het niet in” (Hand. 7 : 25). En even verder na vermelding van o.a. de „broedertwist” oordeelt Stephanus: „Dezen Mozes, dien zij *verloochend* hadden door te zeggen: Wie heeft u tot overste en rechter aangesteld, heeft God als een overste en bevrijder gezonden ...” (7 : 35).

Stephanus ziet in de behandeling van Mozes zelfs een voorspel van hoe het de Christus verging. Hij spreekt ze er op aan met harde woorden: „Hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, gij verzet u *altijd* tegen den Heiligen Geest, *gelijk uw vaderen, zo ook gij*.” Mozes heet een (dé) profeet (vs. 37). Stephanus: „Wien van de profeten hebben *uw vaderen* niet vervolgd? Zelfs hebben zij hen gedood, die geprofeteerd hebben van de komst van den Rechtvaardige, van wien gij NU verraders en moordenaars geworden zijt ...” (vs. 51, 52).

Zijn betoog doet denken aan Jes. 65 : 1 v.v.: „te raadplegen was Ik voor hen die naar Mij niet vroegen, te vinden voor hen die Mij niet zochten. Ik zei tot een volk dat mijn naam niet aanriep: Hier ben Ik, hier ben Ik. Den gansen dag breidde Ik mijn armen uit naar een opstandig volk, dat volgens eigen overleggingen wandelde op een weg, die niet goed is ...”

Uitvlucht

Is het niet ontstellend, dat Gods genade, ontferming en verlossing keer op keer dreigen stuk te lopen op het ongeloof van zijn *eigen* volk? Dat het zijn *eigen* volk is dat den Messias tenslotte kruisigt? Ze meenden den Messias evenmin nodig te hebben als Mozes. De schuldige (Ex. 2 : 13) belijdt geen schuld maar weert Mozes af met de vraag naar diens bevoegdheid en met de insinuatie of Mozes soms van plan is hem te doden zoals hij de Egyptenaar gedood had. Deze Mozes, die meende dat zijn *broeders* zouden inzien, dat God hun door zijn hand verlossing wilde geven ... Maar ze zagen het niet in. Integendeel: hùn houding deed hem het ergste vrezen: „daarop werd Mozes bevreesd, want hij dacht: voorwaar de zaak is bekend geworden.” Zijn vrees was niet ongegrond: „toen Farao van deze zaak hoorde

(door wiens toedoen?), trachtte hij Mozes te doden ..."

Door wiens toedoen kan Farao van de zaak gehoord hebben anders dan door Mozes' broeders? Er waren toch geen andere getuigen bij toen hij de Egyptenaar neersloeg (2: 12)? Wie een schuldige wil aanwijzen, weet nu waar hij zoeken moet: *niet* Mozes ...

Vlucht — geen uitvlucht

Mozes rest niet anders dan het vege lijf te redden: hij vluchtte voor Farao (noodgedwongen) en zocht verblijf in het land Midian (ver weg).

En opnieuw staan de moralisten en keurmeesters van het geloof met hun oordeel klaar: helemaal mis met Mozes. Hoor maar: „toen Mozes naar Midian ging, was er niet sprake van een geloofsdaad, maar van een vlucht; Mozes is bevreesd ...” (Grosheide). Een ander: „want deze (vlucht) geschiedde uit vrees en getuigde niet van geloofsmoed” (Keulers). En dat in beide gevallen als commentaar bij Hebr. 11: „door het geloof heeft hij Egypte verlaten, zonder de toorn des konings te duchten” (vs. 27). Dat kan, zeggen beide, niet slaan op de vlucht naar Midian want „vrees” is onverenigbaar met „geloof”. Een vreemd argument: mag wie gelooft niet de nodige maatregelen nemen en de nodige voorzorg betrachten? Wat bleef Mozes verder over dan te vluchten? Gispens is o.i. terecht van oordeel: „Deze vlucht kan worden opgevat als geloofsdaad (wat o.i. in Hebr. 11:27 geschiedt), als men in aanmerking neemt, dat Mozes geen poging doet, om de zaak in orde te maken en zich weer met den koning

te verzoenen” (in K.V. op Exodus).

Volkomen terecht. Wat zou het voor Mozes gemakkelijk geweest zijn, aan Farao een valse verklaring te geven en zo zijn (geloofs)daad te verloochenen? Het was zijn woord tegenover dat van de enige getuige! Maar dan had hij zich wel openlijk moeten distancieren van zijn volk, zijn broeders ...

Mozes handhaaft zijn keus: hij blijft weigeren door te gaan voor een zoon van Farao's dochter. En dus vlucht

hij. Naar Midian. Waar God hem een plaats bereidt, die hij op wonderlijke wijze vindt bij Rehuël (Jethro). Een wijze die heel duidelijk herinnert aan Jacobs onderdak vinden bij Laban. Mozes vindt een huis. Een vrouw. Hij trouwt en ontvangt een zoon. In de naamgeving belijdt hij nog zijn geloof: Gersons — want, zei hij, ik ben een vreemdeling geworden in een vreemd land ... Wezenlijke solidariteit! Ja, maar voor Israël is de klok der verlossing weer veertig jaar teruggezet ...

W. G. Rietkerk / Utrecht

KIES HET LEVEN

Over Dorothee Sölle

(2)

Onder dit opschrift verscheen in 1980 een boekje van D. Sölle. Het moet dit boekje geweest zijn dat de IKON inspireerde tot de uitzending van de drie bezinningsdiensten op zondag 4, 11 en 18 januari, waarin Dorothee Sölle aan het woord kwam om dit boek nader uit te leggen.

De vorige keer heb ik u iets geschreven over de kracht van Dorothee Sölle: haar bewogen protest tegen onrecht. Dit keer wil ik schrijven over haar zwakte. Om dat te kunnen doen, moet ik eerst iets breder samenvatten wat Dorothee Sölle leert.

Voor Dorothee Sölle is het centrale thema van de bijbel: het Koninkrijk van God, daarna de persoon van Jezus en tenslotte: God.

I. Over het Koninkrijk van God

Dit is een van de meest centrale begrippen in haar theologie. Waar het Jezus in de eerste plaats om ging was: de verkondiging van het Koninkrijk. Jezus stond daarbij altijd „aan de kant van de armen, de godsdienstig ongeschoolden en de verachtsten, vrouwen en outcasts als hoeren en tollenaars. Hij recruteerde zijn vrienden uit het plattelandsproletariaat van de vissers. Het doel van zijn strijd, het rijk Gods, was de in klassen verdeelde maatschappij te veranderen in een maatschappij, waar broederlijkheid en zusterlijkheid konden heersen. De oproep het kruis op zich te nemen, was een oproep zich aan te sluiten bij de strijd. Kies partij, doorbreek de

kerkelijk leven

neutraliteit, kies de kant van de verdoemden van deze aarde.” blz. 63. Hier zien wij in het kort Sölle's samenvatting van Jezus' boodschap. Al uit haar taalgebruik is af te lezen hoezeer zij deze boodschap van het komende Koninkrijk geheel invult met een marxistische inhoud. Voor Sölle is er maar één werkelijkheid en dat is de wereldwijde worsteling tussen de elkaar bestrijdende klassen. Deze éne wereld van mensen die elkaar geweld aandoen en uitbuiten — en anderzijds die onder dit geweld lijden en ontmenselijkt worden, dat is de éne werkelijkheid waarmee wij te maken hebben. Er is geen andere. De hoop die wij hebben is dat er uit dit wereldomvattende proces een wereld geboren wordt van vrede en gerechtigheid. De boodschap van het Koninkrijk van God sluit direct aan bij deze in zichzelf zo troosteloze werkelijkheid. Ze geeft ons moed om vol te houden.

Over Jezus

Jezus speelt in de boodschap van het komende Koninkrijk een hoofdrol. Hij was het die zichzelf totaal vereenzelvigde met de outcasts en de uitgebuitten. Hij treedt niet op „als een machtige superstar en zeker niet als een almachtig God” (87) integendeel: hij heeft geloofd dat het zinnen heeft om het totaal zinloze leven in liefde te omarmen, je in te zetten voor de machtelozen, en

de kant te kiezen van de zwakken. Om die reden is hij dood gemarteld. Het kruis was een martelwerktuig in de klassenstrijd van boven (63), maar de stem van deze doodgemartelde was niet tot zwijgen te brengen. „Ik ben christen als ik luister naar de stem van Christus, als ik mij inlaat met deze dialoog, met dit proces”. (84) „Jezus van Nazareth heeft met zijn leven iets geprobeerd wat ik ook wil, waar mij letterlijk alles aan gelegen is. Omdat de afloop aan zijn experiment onzeker is, komt het erop aan dat velen, allen als het kan, mee doen met wonderen doen, lijden, vertellen, delen.” (88).

U zut zeggen: maar is Jezus bij Dorothee Sölle dan alleen maar een goed voorbeeld, dat overigens jammerlijk mislukt is? Neen, zegt zij. Want of Hij mislukt dat hangt geheel af van uw en mijn inzet. Als wij Hem volgen in Zijn keus voor het leven zal Hij niet mislukken.

Dat zou een bijzonder sterke oproep tot navolging kunnen zijn, waar wij allemaal naar moeten luisteren, ware het niet dat voor Sölle Jezus niets dan een zeer bijzonder mens was. Sölle gelooft niet in een persoonlijk God, die de wereld regeert en nog minder in de Zoon van God die gekomen is om alles voor ons te volbrengen.

In Hervormd Nederland stond vorige week een artikel over Dorothee Sölle. De regisseur van de drie IKON-diensten met Sölle had een brief gekregen — zo vertelt hij — van een mevrouw zo maar in den lande die hem schreef. „D. Sölle weet feilloos wat er in de jeugd van vandaag leeft, maar wie zich door haar laat overtuigen verliest zijn Heiland.” Ik denk dat die mevrouw de kern van alle kritiek in één zin onder woorden gebracht heeft.

Over God

Doelbewust noem ik wat Sölle leert over God pas op de derde plaats. Want met God weet zij als het erop aankomt geen raad. Dat komt omdat zij God alleen maar kan denken als een machtige bovennatuurlijke heer ... die bovenal geïnteresseerd was in macht”, en die er alleen op uit was om ons soeverein en almachtig te overheersen en ons van zich afhankelijk te maken. „Het duurde lang”, schrijft zij (blz. 107) „eer ik die God kwijt was en de weg vond naar een niet-theïstische theologie, waarin het lijden van Christus' liefde centraal stond.” Ze kan alleen in God geloven als degene die komt en die komen zal in het gewaad van „vrede en gerechtigheid”. (blz. 107).

Hoe kan Sölle dan toch blijven spreken van God, als zij niet gelooft in God als een Persoon? Dat kan zij alleen door van God een symbool te maken: een ons door de traditie aangereikt suggestief woord dat kernachtig alles samenvat wat wij aan liefde en gerechtigheid in de toekomst van Zijn Rijk verwachten. Bidden is ook bij Sölle niet spreken met God als een persoon, maar

IN DIT NUMMER

- 89 *Ds E. R. Postma*, Dit nu zijn de namen (Ex. 2) (8 - slot)
- 90 *Drs W. G. Rietkerk*, Kies het leven (Over Dorothee Sölle) (2)
- 92 *H. Langerak*, Dichter over hun ouders (2)
- 92 *M. Vrijmoeth-de Jong*, Bijbelgebruik in het gezin (3)
- 93 *P. C. van Wijk*, Terloops ...
- 93 *A. P. de Boer*, Breukelen vanaf de zijlijn (2)

„denken aan allen, die op dit ogenblik gemarteld worden, of in de gevangenis wachten op het volgende gehoor enz.” (69). Hen gedenken in het licht van wat Jezus' opstanding voor hen belooft en voor ons aan opdrachten inhoudt, dat is bij Sölle bidden.

—o—

Vanuit deze grondvisie op onze wereld als één ongelofelijk verdrietig en toch ook hoop gevend proces dat heengroeit naar Gods Rijk, herinterpreteert Dorothee Sölle alle bijbelse begrippen.

Eigenlijk bestaat haar boekje 'Kies voor het leven' uit één grootse poging om de bijbelse kernwoorden: zonde, genade, het kruis, en opstanding, vanuit deze totaal monistische visie op de werkelijkheid opnieuw te interpreteren. Zonde is je neerleggen bij de bestaande machtsverhoudingen – of ook: je laten gebruiken in het machtsstelsel van de bezittende klasse. Geloof is kiezen voor de underdog en je niet laten meeslepen in cynisme. Het kruis wordt zichtbaar waar liefde strijdt tegen geweld. Berouw is: het vermogen om te lijden. Genade is die diepte in het mens-zijn die mij doet beseffen dat mijn geluk mij geschonken is.

De taal van het geloof, zegt Sölle op blz. 78, helpt mij om mijn ervaringen onder woorden te brengen.

Be-oordeling

Volgens mij zien wij hier in Sölle's woorden een heel knappe poging om de bijbel te laten buikspreeken. Na de nieuwe behandeling die de bijbelse woorden voor Sölle gekregen hebben, zeggen ze tenslotte precies dat wat Sölle met haar marxistische levensbeschouwing heeft willen zeggen. Alle bijbelse woorden worden beroofd van hun ware inhoud. Ze vervluchtigen tot symbolen, of poëzie en staan precies gelijk met inspirerende woorden en dromen die je ook zo kan aantreffen in de sprookjes van Grimm. In een ander boek van haar: „De heenreis”, blz. 34, bespreekt zij ook een sprookje van Grimm op precies dezelfde wijze als het bijbelverhaal van Elia (blz. 48). Als zij spreekt over exodus, Egypte, opstanding, God, dan zijn dat bij haar alleen maar symbolische woorden, die ervaringen onder woorden brengen die anderen in hun traditie met sprookjes van Grimm of wijze woorden van Lao-tse (a.w. blz. 60) onder woorden gebracht hebben.

De wind waait uit het Oosten

Waar Sölle zich juist van het atheïstisch marxisme afwendt en een pleidooi voert voor een nieuwe religiositeit is dit de religie van de Oosterse godsdiensten. Precies zoals Maarten 't Hart in 'Een vlucht regenwulpen' zien wij ook bij Sölle omschrijvingen van het nieuwe Godsbeeld in de taal van het Oosten: een besef van één-wording, zelfinkeer – het je verbonden voe-

pastorale notities

HERHALINGEN (2)

De gemeente lijkt soms op een reisvereniging, die minstens twee maal per kerkelijk jaar een reis naar Israël maakt. Begin december roept de reisleader in z'n preek het gezelschap op, om met hem op weg te gaan naar Bethlehem. Zijn we na vier adventzondagen daar aangekomen, „dan duwen we de staldeur open en leggen onze ruwe handen op de kribbe en brengen het Kind onze hulde”. De tweede preek op de kerstdag eindigt met stemverheffing: „We keren nu met blijdschap naar huis terug”. Voor korte duur overigens, want binnen drie maanden zijn we al weer in Israël, nu in Jeruzalem: „Wij zullen de komende weken de weg der smarten gaan”. Wanneer dit alleen maar stijlbloempjes waren in de preken, dan kon 't geen kwaad. Maar „hét” moet weer gaan gebeuren. De heils-

gebeurtenissen moeten zich herhalen. Immers: „Al was Jezus duizend maal in Bethlehem geboren, en niet in mij, dan was ik nóg verloren”. De preek zet ons voor het blok: „Kunt u getuigen dat Jezus vandaag in uw hart geboren is? Anders is dit kerstfeest voor u te vergeefs geweest.” Met pasen wordt zo'n vraag opnieuw gesteld: „Is Jezus in uw hart opgestaan?” In moderne versie hoor je het zó: „Bent u vandaag ook zo opstandig geworden door de Grote Opstandige?”

Dergelijke kreten ontmoedigen heel wat mensen. Ze voelen niet iets nieuws in hun hart. Het stelt bij hen zeker niet veel voor.

Men wil tot geen prijs de kerkelijke feestdagen afschaffen. Maar hoe komt het dan, dat je zo vaak hoort: Ik ben blij dat die bijzondere dagen weer voorbij zijn?

Men heeft er teveel van verwacht. Dominee zelf ook.

Als je de mensen op de man af vroeg, wat ze bijvoorbeeld van het komende paasfeest verwachten, dan zou je, denk ik, horen: Laat dominee gewoon in eigen woorden vertellen wat er werkelijk gebeurd is, inder tijd, in die hof. Dat horen we graag nog eens. Daar komen we voor. Meer hoeft niet.

A. H. Algra, Sliedrecht

len met het geheel van de kosmos, je opgevangen voelen in de diepten van je bestaan, als je valt, etc. (zie a.w. blz. 54 e.v.).

Steeds gaat dit gepaard met een felle afwijzing van God als Persoon, God als Vader, God als Heer en een felle afwijzing van iedere bovennatuurlijke werkelijkheid.

Blindheid

Hier ligt dan ook onze zwaarste kritiek op Sölle's onderwijs. Ze is blind voor de realiteit van een persoonlijke God hier en nu! Dat is haar grote zwakte.

Ja, zwakte is het goede woord niet.

Het is een handicap – een blindheid, het is de vrucht van een hele cultuur die ons hersenspoelt. Die blindheid is haar monisme. Ik noem dat zo uit verlegenheid omdat ik ook geen beter woord weet. Wat ik

ermee bedoel is dit: Sölle gaat geheel mee met die door en door materialistische levensbeschouwing die ons dag in dag uit via radio en t.v. en via artikelen en krant toeroept: er is maar één werkelijkheid en dat is deze handtastelijke te fotograferen realiteit van onze wereld – van onze gevangenschappen en concentratiekampen, van onze warenhuizen – en van onze tranen. Zo nu en dan licht er iets op in deze werkelijkheid van een andere wereld, maar dat is alleen maar een wereld die in de toekomst ligt. De werkelijkheid wordt zo voor Sölle tot een tunnel, met alleen uitzicht naar voren. Niet naar boven. H. G. Geertsema heeft deze ontwikkeling in de theologie in zijn proefschrift samengevat met de titel: Van boven naar voren. (zie blz. 87 en 311). Daarmee is Sölle het uitzicht op God en Zijn geheim als een realiteit hier en nu geheel kwijt ge-

raakt. Juist op dit punt waar de moderne mens al zo hevig is aangevochten krijgt hij van Sölle alleen maar een dreun toe. Ik ben steeds weer opnieuw door haar felheid op dit punt verbouwereerd. Zij zegt bijv. op blz. 87: „De idee van een almachtig sturende God en de hoop op een bestaan na de dood speelt – net als in enkele kernverhalen van het N.T. – geen enkele rol in mijn geloof.”

Ik ben misschien een slecht voorlichter in een kerkelijk blad, maar ik heb niet eens behoefte om haar te weerleggen, zo duidelijk lijkt mij alles wat de bijbel zegt hiermee in tegenspraak. Wat mij beweegt is de vraag: hoe moeten wij zó spreken over God dat mensen weer zicht op Hem krijgen als de levende Heer die hier en nu ons leven draagt, die tot ons spreekt, die ons leven leidt, die ons veel dieper nabij is dan wij ook maar beseffen.

Hoe kunnen wij toch die blindheid opheffen die de Europese mens heeft bevangen, toen hij ging menen alleen te zijn in het universum? Ik voel nog het meest voor C. S. Lewis beschrijving in The Silver Chair (blz. 152 e.v.) waar hij het een betovering noemt. Het is het werk van de heks die de jongen en het meisje en de dwerg bedwelmt door toverkruid in het open haard te werpen en hen intussen in te fluisteren: maar er is geen God, natuurlijk is er geen bovenwereld, of andere wereld... Er is alleen maar deze wereld, die jullie hiervoor je zien...

Tot slot van dit artikel: uit alles wat ik u uit het denken van Sölle heb voorgehouden blijkt dat Sölle dwars door alle studie van de theologie heen toch uiteindelijk een marxistische visie op de werkelijkheid heeft. Verrijkt met de nadruk op de toekomstige heilsverwachting van Bloch. Toegespijst met een aan het existentialisme ontleend vuur: dat ieder mens moet kiezen.

Dit geheel heeft zij als het ware gedoopt in christelijke woorden en motieven, die zij aan de bijbel ontleend heeft.

Daarom kan zij ons niet tot gids zijn. Wel blijft zij boeien en prikkelen op dat ene punt, dat ik u in het vorige artikel genoemd heb: haar felle inzet voor alle arme en uitgebuite mensen. Wie, al was het dat alleen, van Jezus geleerd heeft, heeft niet weinig geleerd (Lucas 10: 37). Maar het ging Jezus om méér.

HEDEN VERSCHENEN

in de vernieuwde uitvoering

Kerknieuws
objectief - onafhankelijk

VRAAG PROEFNUMMER

Telefoon 023 - 24 90 41 * of schrijf
(zonder portokosten) naar

Antwoordnummer 235

2000 VE HAARLEM

Uitgeverij Vijlbrief - Haarlem

VIJLBRIEF HAARLEM

DRUKKERS - UITGEVERS

specialist in grafisch maatwerk

kranten, tijdschriften, boeken
reclame drukwerk

Postbus 6080-2001 HB HAARLEM

Telefoon 023 - 249041 *

H. Langerak / Utrecht

Dichters over hun ouders (2)

Wij zouden dit keer bij de dichter Gerrit Achterberg gaan luisteren naar wat hij over zijn ouders, in dichtvorm, heeft gezegd.

Zoals U wel zult hebben gemerkt is deze dichter vorig jaar nogal in het nieuws geweest. Dat had als reden dat hij, als hij nog had geleefd, dan 75 jaar zou zijn geworden.

Hij is n.l. geboren op 20 mei 1905, in een oerdegelijk, streng christelijk boerengeslacht te Neerlangbroek bij Doorn. Hij was de laatste van het gezin, dat 7 kinderen telde, 2 jongens en 5 meisjes. Z'n oudste broer kwam op de boerderij te werken en Gerrit moest, zo vond vader, dan maar schoolmeester worden. Toen hij 19 jaar was behaalde hij zijn onderwijzersdiploma en werd 1 juli 1924 benoemd aan de Hervormde lagere school te Opheusden. Hij is niet lang bij het onderwijs gebleven. In 1930 werkte hij in Den Haag en later in Utrecht, waar hij een administratieve functie vervulde. Hij was, wat men toen noemde, crisisambtenaar.

In die tijd vond de dramatische gebeurtenis plaats, die zijn verdere leven grotendeels heeft bepaald. In een overspannen toestand schoot hij zijn hospita dood en verwonde haar dochter.

Hij is voor deze daad niet gestraft, omdat hij niet verantwoordelijk kon worden gesteld vanwege de zeer overspannen toestand waarin hij verkeerde. Hij is jaren in een inrichting verpleegd.

Gelukkig is er toch nog een goede tijd voor hem aangebroken. In 1946 trouwde hij met Catrien van Baak, met wie hij reeds correspondeerde toen zij 16 en hij 19 jaar was. Met haar heeft hij nog een goede tijd gehad. De dichter stierf in 1962, hij was toen 56 jaar.

En nu dan de dichter over zijn ouders, te beginnen met een gedicht over zijn vader. Die was, dit even terzijde, toen de dichter stierf, al 91 jaar oud.

Eben Haëzer

Besloten zaterdagavond bij ons thuis.
Mistvoeten liepen sluipend langs de schuur.
Er was geen ziel meer buiten op dat uur;
de blauwe boerderij een dichte kluis.

Daar woonden wij bijeen met man en muis.
Door koestalaampjes viel een richel vuur
uit goudlampen op deel, eeuwig van duur
en stil van lijnkoeken en hooi in huis.

Mijn vader celebreerde er de mis:
de koeien voeren, plechtig bij de koppen.
Hun tong krult om zijn handen als een vis.

Een schim, diagonaal tot in de nokken.
Godsdienst hing zwaar tegen de hanebalken.
Zijn aderen beginnen te verkalken.

Op zaterdagavond moest er nog heel wat gedaan worden op de boerderij, maar je voelde dat de zondag al op komst was. Althans zo ervaarde het de dichter. Hij zag z'n vader de lijnkoeken ronddelen aan de koeien: Neemt en eet. Vader droeg de mis op. De krullende koeientong doet hem aan een vis denken, en suggereert nog sterker het bijna religieuze karakter van het doen en laten van zijn vader.

De Vis is immers het Christus-symbool.

Vader was de priester in huis. In de slotregel laat de dichter zien dat de kracht van vader niet oneindig was. 't Moest tenslotte niet van hem komen. Eben Haëzer, tot hertoe heeft de Heere ons geholpen.

Nu een gedicht over zijn moeder.

Moeder (1)

Mijn moeder is een grijze vrijdagmorgen:
zij moet de kamer doen; stof beeft;
dan dweilen, voor het eten zorgen,
zien wat van gisteren overbleef.

Ik ben in haar liefde geborgen,
die elk verhaal der wereld overleeft;
wie ik ook werd, wij eten overmorgen
de koek die zij gebakken heeft.

Wanneer de zondagmorgen is ontloken
staat heel haar leven in de blijde bloei,
waarin mijn wezen moet zijn aangebroken,

omdat ik dan niet meer gevoel
hoe door de dood is aangestoken,
wat bij een andere vrouw begon.

De dichter die, na de grote gebeurtenis in zijn leven, nog een tijd bij zijn ouders heeft doorgebracht, ziet, als hij daar aan terugdenkt, zijn altijd bezige moeder weer druk aan 't werk. Hij typeert dat prachtig door die regelrechte beeldspraak: Zij is een grijze vrijdagmorgen. De vrijdag was vroeger voor de huisvrouw, ook als ze oud en grijs geworden was, de drukste dag van de week. De dichter ziet in de ijver van zijn moeder haar liefde voor het gezin, een liefde waarin ook hij zich geborgen weet. Op zondagmorgen, als 't werk blijft liggen en er echt een Dag des Heeren wordt beleefd, is het de blijdschap van moeder die hem zijn verdriet doet vergeten. Hij heeft dan toch wel enig zicht op de vergeving, ook van de vreselijke zonde die hij begaan heeft.

Tenslotte het tweede deel van dit gedicht.

Moeder (2)

Ik zat met moeder aan de haard, zij breide
en ik deed niets dan sigaretten roken.
Ze zei: jongen, je moet niet zoveel roken;
je moet er vanaf morgen mee uitscheiden.

Ik ben het haardvuur nog wat op gaan stoken;
horende hoe het zachtjes in mij schreide,
omdat het niet kon worden uitgesproken,
wat zich vlakbij voor eeuwig wou bevrijden.

Dit gedicht spreekt boekdelen. Als hij, met z'n moeder in de kamer zit, zou hij o zo graag alles eens uitpraten. Maar hij durft dat niet. Vandaar dat ene sigaretje na het andere. Een mens wil z'n onrust toch kwijt. O, als hij toch eens had doorgezet en zijn hart had geopend voor haar, dan zou ze hem zeker verteld hebben over God oneindige barmhartigheid die alle kwaad, waarover de mens oprecht berouw heeft, werpt in de zee van eeuwige vergeetelheid. Maar helaas, hij dorst er niet over te beginnen, en stak dan maar weer een rokertje op. Zo is de mens. En een dichter kan dat in een klein aantal regels heel, heel duidelijk en aangrijpend zeggen. Tot zover Gerrit Achterberg.

Volgende week, D.V. hopen we te luisteren naar J. C. Bloem.

M. Vrijmoeth-de Jong / Zwolle

ren gewaarschuwd dat God hun offers verafschuwt, omdat hun hart er niet bij is. Ook Jezus maakt de Farizeërs hetzelfde verwijt. Zij houden wel de wetten, maar hun hart is niet op God gericht. Nu zit er in onze gewoonte van dagelijkse bijbellezing hetzelfde gevaar. Onze godsdienstige „plichten” bestaan o.a. uit trouwe dagelijkse gezinsbijbellezing en per zondag twee keer naar de kerk gaan. De Here God is echter een „jaloers” God, die niet tevreden is met gewoontes en tradities. Hij wil ons hart. In verband hiermede is het nuttig na te gaan, wat het doel is van onze traditionele dagelijkse gezinsbijbellezing.

Bijbelgebruik in het gezin

(3)

Doel

De vorige keer maakten we aan het eind de opmerking, dat het niet zo belangrijk is hoe vaak we per dag bijbellezen, maar dat het meer de vraag is hoe we het doen, met welke intentie en instelling. De Israëlieten worden in het Oude Testament door de profeten verschillende ke-

Bijbelkennis

In eerster instantie zal op de vraag, waarom we het lezen uit de Bijbel met ons gezin zo belangrijk vinden, meestal een antwoord komen, dat

Jaarvergadering Opbouw

De jaarvergadering van de Gereformeerde Persvereniging OPBOUW zal dit jaar D.V. gehouden worden op

ZATERDAG 11 APRIL

om 10.30 uur in de Jeruzalemkerk te Utrecht.

In de morgenvergadering hoopt drs H. de Jong te Amsterdam te spreken over

DE AARD VAN HET SCHRIFTGEZAG

De discussie over dit onderwerp zal geleid worden door een forum.

In de middagvergadering zullen enkele huishoudelijke zaken behandeld worden.

handelt over het belang van bijbelkennis. „Mijn volk gaat te gronde door het gebrek aan kennis”, klaagt de Here in Hosea. Weerstand bieden aan de boze zal alleen kunnen als we ons gewapend hebben met het zwaard des Geestes, dat is het Woord van God. Voor het onderkennen van dwaalleraars en het beproeven van de geesten moeten we weten, wat de Bijbel zegt. Ook voor onze levenswandel is bijbelkennis onmisbaar. „Ik berg Uw Woord in mijn hart, opdat ik tegen U niet zondig.” Slechts door Gods Woord leren we onze zonden kennen. En de weg door het leven vinden we als we leven bij het licht van de Bijbel: „Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad.” Bijbelkennis is voor elke christen onmisbaar en daarom zal elk ouderpaar zijn best doen de kinderen deze kennis bij te brengen. Het zal het eerste doel zijn van de gezinsbijbellesing.

Kontaktoefening

Toch zou dit, indien het hierbij bleef, een te eenzijdige en te intellectualistische benadering van het bijbellesing zijn. Want er is meer over te zeggen. Het is opvallend dat de Here God in de Bijbel niet een schematische, duidelijke opsomming van feiten geeft, die noodzakelijk is voor onze bijbelkennis. De opzet van de Bijbel is duidelijk geen lesboek, maar veeleer een brief. God spreekt ons in de Bijbel aan als een Vader, die het fijn vindt, dat Zijn kinderen naar Hem luisteren. Hij moedigt ons aan contact met Hem te oefenen: „Komt kinderen, hoort naar Mij.” „Zoek Mijn aangezicht.” „Geef Mij uw hart.” „Opent uw mond,” „Roep Mij aan.” „Als gij willig zijt en luistert.” Als verstandelijk ingestelde, westerse mensen kunnen we gemakkelijk over dergelijke uitspraken, waarvan de Bijbel vol staat, heen lezen. Gaan we echter op deze liefdevolle en emotioneel geladen woorden letten, dan horen we de Vader, die ons, Zijn kinderen aanmoedigt, liefkoost, troost en begripend toesprekt. Zo bijbellesing is niet alleen met het verstand lezen, maar ook met het hart. Het is luisteren naar de Here God, het is contact oefenen met Hem. Zulk bijbellesing zal ook steeds gevolgd worden door onze reactie, ons antwoord aan Hem, want echt contact is altijd tweezijdig. Daarom horen gebed en schriftlezing ook bij elkaar. Onze lofprijzing, dankzegging, schuldbelijdenis en voorbede moeten het natuurlijk gevolg zijn van het luisteren naar de stem van de Here met ons hele hart. En als de gezinsamenstelling het toelaat, is het fijn onze gevoelens t.o.v. onze God niet alleen onder woorden te brengen in het gezinsgebed, maar ook te uiten door het zingen van „psalmen, gezangen en geestelijke liederen”. Als we zo als tweede en misschien wel als belangrijkste doel van onze bijbellesing de kontaktoefening met onze hemelse Vader door middel

van lezen, zang en gebed stellen, kunnen we misschien beter spreken van gezinsgodsdienstoefening of van gezinsdienst.

Toepasbaarheid

De dagelijkse gemeenschapsoefening met onze hemelse Vader heeft consequenties voor het leven van elke dag, voor ons en onze kinderen. Datgene wat we leren uit de Bijbel moet worden toegepast in de praktijk van het leven. Dat valt lang niet altijd mee. Daarom is het van groot belang bij de gezinsdienst tijd te hebben rustig te kunnen luisteren naar elkaars ervaringen en belevenissen. Voor de vorming en de geestelijke groei van onze kinderen en van onszelf is het gezinsgesprek naar aanleiding van wat we lezen en wat we hoorden en meemaakten van grote waarde. Wij en onze kinderen moeten als christenen optreden in deze wereld. Dat vraagt veel oefening en leertijd. Deze training in de godsvrucht, deze toepassing van Gods Woord in het dagelijks leven is zeer gebaat bij een steeds weerkerend, openhartig gesprek tussen de gezinsleden. Daarom is het derde doel van onze dagelijkse gezinsdienst: het gezinsgesprek.

terloops

door P. C. van Wijk — Zaltbommel

Homofiel zijn, wat moet je er mee?

(V)

In het Reformatorisch Dagblad stond een tijd geleden een verslag van een door dr W. G. de Vries, 'binnenverband' predikant te Haren, gehouden toespraak over 'Bijbel en seksualiteit'. Uit dit verslag wil ik enkele regels aanhalen, daarbij beseffend dat het een verslag is.

'De leer van het Oude Testament is . . . dat God seksuele omgang exclusief aan het huwelijk verbindt en scherpe maatregelen treft tegen elke seksuele relatie voor of naast het huwelijk'.

Wat de homoseksualiteit betreft verwees De Vries naar de bekende tekst uit Leviticus 18. Het is jammer dat bij allerlei discussies over seksuele omgang nauwelijks wordt ingegaan op de vraag wát seksuele omgang nu eigenlijk is. Is dat alleen de intieme geslachts-gemeenschap of hoort daar ook bij wat wij 'intiem vrijen' noemen. Zolang deze vraag niet beantwoord is heeft het weinig zin te praten over seksueel verkeer voor of naast

A. P. de Boer / Nijkerk

Breukelen vanaf de zijlijn (2)

Hoe lang, of liever hoe kort, zou een Landelijke Vergadering duren als de kerken er alleen ouderlingen heen zouden afvaardigen? Die vraag, waarop ik wel nooit antwoord zal krijgen, viel niet te onderdrukken, toen ik vorige week zaterdag na de tweede zitting van de Landelijke Vergadering in Breukelen naar huis reed. Evenals tijdens de eerste zitting namen nl. ook op 21 maart hoofdzakelijk predikanten aan de bespreking deel, en deden de ouderlingen er meestentijds het zwijgen toe. Overigens is daarmee alleen iets gezegd over de kwantiteit van de bijdragen van de predikanten en allerm minst over de — vaak uitstekende — kwaliteit ervan. Maar wel blijft de vraag hangen: Zijn onze kerken dan toch nog meer „domineeskerken” dan ik de vorige keer schreef?

Samen op weg

Het ging vorige week zaterdag op de Landelijke Vergadering vooral over onze contacten met andere kerken. Daaronder nemen de Christelijke Gereformeerde kerken, waarmee we als kerken op weg zijn naar eenwording, een heel bijzondere plaats in. Aan die bijzondere plaats werd door de Landelijke Vergadering duidelijk recht gedaan door — eigenlijk voor het eerst sinds vele jaren — een fundamentele bespreking te wijden aan het „waarheen” en het „hoe” van onze contacten met de Christelijke Gereformeerden. Aan het eind van die bespreking nam de vergadering — op voorstel van de commissie voor contact en samenwerking met andere kerken — met vrijwel algemene stemmen een aantal belangrijke besluiten.

het huwelijk. In het boekje 'Jeugd en seksualiteit' wees ik er indertijd op dat het wederzijds bevredigen van jongen en meisje niet anders is dan het op een bepaalde manier lichamelijk gemeenschap met elkaar hebben. Valt dat ook onder het oordeel van De Vries? Of niet? Maar als dat er niet onder valt, hoe staat het dan met dergelijk seksueel verkeer tussen homofielen? Ik vraag maar weer.

Ik noem deze vragen omdat de beantwoording ervan meer diepgang vraagt dan wat gemakkelijk bijbelgebruik. Ik citeer hieronder verder uit een stukje van een homofiele jongen waaruit ik de vorige keer ook reeds een gedeelte door-gaf:

'Voor een celibatair leven zou ik mijn seksualiteit moeten ontkennen, en dat is iets wat je domweg niet kan doen. Als je daartoe gedwongen wordt, dan drijft men je welhaast de homofielen-café's in om dan maar in het geheim, in de anonimiteit bevrediging te zoeken. Juist als je dát om je geloof niet wilt wordt het je erg moeilijk gemaakt. 'Liefde is een kwelling, wanneer we haar verbergen', dichtte een japanner 1200 jaar geleden en daar kan ik me nu nog in herkennen. Bij de schepping zei God dat de mens niet alleen hoefde te blijven. Als ik, in geloof, een vriend vind, dan geloof ik dat de Here ook waar deze liefde woont Zijn zegen gebiedt. En dan kan ook deze relatie, op haar manier, vruchtbaar zijn.

Een gesprek over je homofiel-zijn is te gauw belast met het seksuele

aspect. Omdat je weet dat die vooroordelen er zijn praat je er maar niet zo gauw over, of helemaal niet. En dat maakt het homofiel-zijn zo moeilijk, dat alleen zijn met je gevoelens, dat niet met iemand kunnen delen van je gevoelens. Je weet immers van elkaar niet hoe je bent want een andere homofiel ondervindt dezelfde remmingen.'

Het zou belangrijk zijn als meerdere homofielen eens reageren op wat in dit en vorige artikeltjes is geschreven. Het zou belangrijk kunnen zijn een gespreksgroep te vormen waarin homofielen uit onze kerken met elkaar kunnen spreken. Enkele homofielen hebben me gevraagd op deze mogelijkheid van gedachtenwisseling te wijzen en ik wil dat graag doen.

In afwachting van verdere reacties sluit ik deze artikelen over homofiel zijn voorlopig af. Uit de brief van een moeder van een homofiele zoon haal ik tenslotte nog het volgende aan: 'De gelovige jonge medebroeder, -zuster, heeft het zo al honds moeilijk, laten we niet de steen zijn waarover zij vallen'.

We kunnen stenen opwerpen voor een ander waarover die ander struikelt. We kunnen ook stenen gooien naar een ander. Jezus zei hierover eens vlijmscherp dat wie zonder zonde is de eerste steen dan maar moet pakken. Maar geef dan meteen die jongen wiens woorden ik hierboven citeerde een schriftuurlijk antwoord. En bedenk daarbij dat schriftuurlijk spreken altijd óók een stuk bewogenheid zal moeten inhouden.

De Landelijke Vergadering riep de kerken op om in daadwerkelijke gehoorzaamheid aan Christus' gebod tot eenheid met allen die Hem in onverderfelijkheid liefhebben „samen met de Christelijke Gereformeerde kerken de weg naar een vereniging van beide kerken te blijven bewandelen... in het geloof dat de macht van Zijn Geest deuren kan openen die wij gesloten wanen.” Aan de kerken werd o.m. gevraagd om —

- de roeping tot eenheid met de Christelijke Gereformeerde broederschap bij de voortduur in gebed en prediking te betrekken,
- daar waar totnogtoe nog geen contacten met een genabuurde Christelijke Gereformeerde kerk zijn, die in het geloof aan te gaan,
- en in het gehele kerkelijk leven niet slechts te letten op het eigenbelang, maar ook op dat van de anderen (Fil. 2:4), i.c. de Christelijke Gereformeerde kerken, en op wat de eenheid met deze kerken dient.

Om ook zichzelf nadrukkelijk onder de klem van het streven naar eenheid te zetten, nodigde de Landelijke Vergadering de Christelijke Gereformeerde deputaten uit om enkele afgevaardigden aan te wijzen die de verdere zittingen van de Landelijke Vergadering als gastleden zullen bijwonen en aan alle besprekingen kunnen deelnemen. Op deze zitting waren de deputaten vertegenwoordigd door ds Starreveld en ds Van Smeden, die de vergadering ook toesprak.

Federatie-in-wording

Voor het eerst zette de Landelijke Vergadering in zijn besluiten de contacten met de Christelijke Gereformeerde kerken in het perspectief van een federatie die beide kerken in de toekomst zouden moeten aangaan. Zo'n federatie-in-wording zou moeten dienen om concreter dan totnogtoe richting te geven aan de onderlinge samensprekingen in de komende jaren. Aan de andere kant werd door diverse afgevaardigden benadrukt dat zo'n federatieve samenwerking niet als een eindpunt mag worden gezien („het is geen middel om vrijblijvend met elkaar te kunnen vrijen”, zei ds Van den Brink), maar alleen als een tussenstation op weg naar een volledige eenwording van beide kerken.

In onderling overleg met de Christelijke Gereformeerde kerken moet een en ander in de toekomst nog nader worden ingevuld. Wel formuleerde de Landelijke Vergadering een drietal uitgangspunten die in de federatie gestalte zouden moeten krijgen: „1. Alle Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerken, buigend voor Gods Woord en hun geloof belijdend zoals omschreven in de Drie Formulieren van Enigheid, erkennen en aanvaarden elkaar als ware kerken van Jezus Christus, ook al kunnen zij helaas vanwege verschil in geloofsbeleving aan deze eenheid nog niet overal / nog niet volledig gestalte geven. 2. Alle Ned. Geref. en Chr. Geref. kerken spreken op grond hiervan uit elkaars leden aan de tafel des Heren te willen aanvaarden, zo ook elkaars dienaars op de kansel, ook al kan het vanwege het bovengenoemde verschil, wijs zijn van deze vrijheden en rechten nog geen gebruik te maken. 3. Alle Ned. Geref. en Chr. Geref. kerken spreken uit elkaar niet te zullen afwijzen om verschillen ten aanzien van de kerkorde, zelfs al kunnen zij — ondanks pogingen daartoe — kerkrechtelijk nog niet tot overeenstemming komen.

Niet forceren

In de bespreking wezen diverse afgevaardigden op de verschillen in geloofsbeleving die er nogal eens bestaan tussen de Nederlandse Gereformeerde kerk en de Christelijke Gereformeerde kerk ter plaatse. Ze deden een beroep op de vergadering om toch vooral niet via landelijke uitspraken en samenwerkingsvormen plaatselijk de eenheid te forceren. Ds Moggré waarschuwde ervoor de zaak van de eenwording niet te benaderen vanuit een z.i. vermeend gebod van Christus tot eenheid: „Het wordt dan een must — God wil het — met het gevaar dat de gemeenten met vragen, aarzelingen, twijfels of bezorgdheid onder de dwang van een wettisch moeten, meer gaan doen zonder innerlijk daartoe gereed en bereid te zijn. Je kunt eenheid niet maken onder dwang van een wet, het moet groeien door het ontvangen van meerdere genade als een gave van God. Die genade wordt ons toegeëigend door de Heilige Geest in een proces van verootmoediging, bekering en gebed.”

Ds Van Keulen vroeg zich af, gezien de plaatselijke praktijk en de aarzelingen op de jongste Christelijke Gereformeerde synode, of het doen van een uitspraak over een federatie op dit moment wel reëel zou zijn. Hij en anderen bepleiten een soberder besluit, dat niet de indruk zou wekken plaatselijke kerken onder druk te zetten via een op korte termijn totstandbrengen federatie.

Maar commissievoorzitter ds Mul maakte, samen met commissielid ds Van den Brink, de vergadering duidelijk dat het volstrekt niet de bedoeling was de Christelijke Gereformeerde kerken te overvragen en plaatselijk of landelijk een eenheid te forceren. Ds Van den Brink: „In het federatie-perspectief dat we openen wijzen we een Schriftuurlijke weg. We zeggen: die kant moet het uit, maar tegelijk leggen we niemand erop vast. We maken het plaatselijke kerken die nog lang niet zover zijn, niet moeilijk, maar we laten ze ook niet met rust. We moeten op de Christelijke Gereformeerde kerken een gezonde, Bijbelse pressie uitoefenen door ze niet te binden, maar ze wel de weg te wijzen. Ook met het oog op hun eerstvolgende synode is dat erg belangrijk.” Ds Mul karakteriseerde de federatie-besluiten als „het uitzetten van een lijn richting kan geven aan ons werken. Maar we leggen ons hier niet vast op een waar we elkaar in de komende jaren telkens aan kunnen herinneren, en die concrete invulling en uitwerking van de federatie.”

Kerkverband

„Van harte hoop ik dat het de commissie gelukt is om bij onze Christelijke Gereformeerde broeders-deputaten het bekende fabeltje de wereld uit te helpen dat wij niets van een kerkverband moeten hebben”, verzuchtte ds Moggré: „Het gaat niet om: wel of geen kerkverband. Het gaat erom: welk kerkverband?” Tegelijk drong hij er bij de samensprekingscommissie op aan om

goed duidelijk te maken dat de winst die binnen onze kerken geboekt is in de kerkordelijke discussies vrucht is „van reformatie en een bevrijding van wat in de historische ontwikkeling verkeerd was gegroeid”. Onze kerken zijn daarin beslist geen nieuwlichters, zo maakte hij duidelijk in een college kerkgeschiedenis, waarin hij bij de Nederlandse Gereformeerden wat afgescheiden trekjes ontdekte, en de Christelijke Gereformeerden soms meer op de dolerenden vond lijken. Ds Doornbos vond de commissie te soepel in het tegemoetkomen aan de Christelijke Gereformeerde visie op kerkverband en kerkorde. Hij verklaarde niet weer terug te willen achter wat o.a. in de discussie rond art. 34 bereikt is. Daarentegen sprak ds Van den Brink als zijn diepe overtuiging uit, „dat we ook in de kerkordelijke discussies in de huid van de Christelijke Gereformeerden moeten kruipen en ons moeten inleven in de manier waarop zij tegen onze kerkverbandelijke praktijk en besluiten aankijken. We zullen bereid moeten zijn hen daarin ver tegemoet te komen.” In dezelfde lijn pleitte ds Mul ervoor om landelijk en plaatselijk geen besluiten te nemen die de zaak van de eenheid zouden kunnen schaden en die „de Christelijke Gereformeerden moeite zouden kunnen geven om met ons de reis voort te zetten. Ook daarin moeten we laten zien dat het ons ernst is als we zeggen samen op weg te zijn naar eenheid.”

Nieuwe impuls

De Christelijke Gereformeerde synode toonde zich vorig jaar september nogal onder de indruk van een door velen gesignaleerde verslechtering in de onderlinge plaatselijke contacten en zag daarin aanleiding om op de weg naar een vereniging met onze kerken een duidelijke pas op de plaats te maken. Daarentegen zijn de besluiten die de Landelijke Vergadering zaterdag nam, bedoeld als een nieuwe impuls voor de samenwerking en het samengaan van beide kerken.

Overigens zou dat ook wel eens het geval kunnen zijn met de opdracht die de Christelijke Gereformeerde deputaten van hun synode kregen — door ds Van Smeden zaterdag als „erg moeilijk” betiteld — om uit te zoeken door welke oorzaken de plaatselijke eenheid wordt tegengehouden en te proberen die weg te nemen. De hoop, die hij uitsprak, mag in de komende jaren tegelijk ook het gebed zijn van alle kerkleden, nl. „dat dwars door alle historisch gegroeide verschillen heen de duidelijkheid mag doorbreken dat we met elkaar bij de Here Jezus Christus horen.”

Tenslotte:

- ... haalde het tijdens de eerste zitting besproken voorstel om voor theologische kandidaten een attest van de theologische studiebegeleiders verplicht te stellen, de eindstreep niet, maar sprak de vergadering in plaats daarvan uit „dat van a.s. Dienaren des Woords wordt verwacht dat zij deelnemen aan de door de kerken ingestelde theologische studiebegeleiding en dat de kerken hierop zullen toezien”.
- ... besloot de vergadering — in navolging van de jongste Christelijke Gereformeerde synode — om met de Christian Reformed Church in Canada en de Verenigde Staten de relatie van „kerkelijke gemeenschap” aan te gaan, wat o.a. inhoudt: het voor elkaar openstellen van de Avondmaalstafel en het openstellen van de kansels voor bezoevende predikanten van de Christian Reformed Church, wanneer deze tijdens hun verblijf in Nederland alleen in de Christelijke Gereformeerde of in onze kerken wensen voor te gaan.
- ... kreeg de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken opdracht contact te leggen met andere gereformeerde kerken in de wereld, o.a. in Australië, Nieuw-Zeeland, Japan, Amerika, Mexico en Frankrijk.
- ... besloot de vergadering — mede op aandrang van onze zendelingen in Zuid-Afrika — om bij de zg. Doppekerken daar aan te dringen op een spoedige beslissing over het aangaan van officiële correspondentie met onze kerken: een zaak die zich al sinds 1974 voortsleept.
- ... meldde ds Algra dat de jeugd van zijn Sliedrechtse gemeente grote moeite heeft met aanknopen van banden met blanke Zuidafrikaanse kerken, omdat dat bolwerken van de apartheid zijn, iets wat volgens prof. Schuurman juist voor de Doppekerken veel minder opgaat dan voor andere kerken in Zuid-Afrika.
- ... corrigeerde ds Mul het sombere beeld, dat op de jongste Christelijke Gereformeerde synode was geschetst van de plaatselijke contacten tussen hun en onze kerken door erop te wijzen dat maar liefst 97 van de in totaal 175 Christelijke Gereformeerde kerken binnen een straal van 20 km geen genabuurde Nederlandse Gereformeerde kerk hebben en dus doodeenvoudig geen contacten kunnen hebben met één van onze kerken.
- ... meldde hij ook dat er het laatste jaar sprake is van een verrassende toename in het aantal kerken waar men tot kanselruil is overgegaan.
- ... benoemde de Landelijke Vergadering tot nieuwe leden van de Commissie voor contact en samenspreking met andere kerken ds J. C. Schaeffer uit Emmeloord en de brs A. J. van Dijk uit Amsterdam en F. Veltman uit Kampen.
- ... bood de Stichting ter verkrijging van een Schriftgetrouwe Psalmberijming aan alle afgevaardigden het zojuist gereedgekomen Psalter 1980 aan (een in opdracht van deze stichting vervaardigde nieuwe Psalmberijming waaraan jarenlang is gewerkt), waarna aan het eind van de vergadering uit deze bundel Ps. 150 werd gezongen.

- ... riep praeses ds Van der Kwast in zijn openingswoord de afgevaardigden op om toch vooral te blijven denken om de kinderen, „dat die in deze wereld een schuilplaats vinden waar Gods Woord wordt doorgegeven”.
- ... lanceerde ds Moggré, die drie jaar geleden in Wezep er nog voor waarschuwde dat je „geen aardappels moet willen rooien in de winter”, nu het voorstel om op de eerstvolgende synode van de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) „de thermometer eens buiten te hangen” en te kijken „of de dooi daar al is begonnen”, waarna zijn suggestie rap van de tafel werd geveegd met het motief dat deze zaak in de plaatselijke kerken niet besproken is.
- ... bleek een nieuwe druk in voorbereiding van de brochure over onze kerken — uitgegeven door de Commissie voor contact en samenwerking met andere kerken à f 2,— per stuk te bestellen bij ds J. Stuy, Lelystraat 107, Kampen —, nu de eerste oplage van 1500 exemplaren vrijwel is uitgeput.
- ... werd besloten op de volgende zitting — D.V. 25 april — te spreken over de eventuele toetreding tot de G.O.S., de gezangen en liturgische formulieren, en de geestelijke verzorging van militairen.
- ... werkte de Landelijke Vergadering op zijn tweede zittingsdag drie van de nog resterende 42 voorstellen en rapporten af, zodat er nog 39 ter behandeling overblijven.

nieuws uit breder kring

NES AMMIM — Voor jongeren vanaf 20 jaar bestaat de mogelijkheid zich op te geven voor het werk- en informatiejaar 1981-'82, dat in juli in de christelijke nederzetting Nes Ammim in Noord-Israël begint.

De nederlandse deelnemers maken deel uit van een internationale groep van rond dertig jonge mensen, die

veertig uur per week ongeschoolde arbeid verrichten — hoofdzakelijk in de rozencultuur — en zich daarnaast op studiebijeenkomsten en excursies verdiepen in de joods-christelijke betrekkingen. Van de kandidaten wordt verlangd dat zij zich kunnen vinden in de doelstellingen van de internationale Nes Ammim-beweging en over een redelijke kennis van het Engels beschikken. Evenals alle andere bewoners ontvangen zij zakgeld.

Voor een langer verblijf in Nes Ammim wordt dringend een verpleegster met poliklinische ervaring en kennis van Engels en Duits gevraagd. Belangstellenden wordt aangeraden zich spoedig aan te melden bij het bureau van Nes Ammim-Nederland, Jac. van Ruisdaelstraat 62, 3583 CG Utrecht, tel. 030-512803.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds. H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Stichting- **C.O.B.** -Bergum

in samenwerking met
reisburo Slof - Joure

Speciale Interkerkelijke jongerenreizen!

**10-daagse
touring-carreizen
naar Stiermarken
Oostenrijk**

Van A tot Z verzorgde reizen met luxe touringcars! Prijzen INKLUSIEF kosten dagtochten, reis- en annuleringskosten-verzekering, lunches onderweg etc.
Geen prijzen 'vanaf' maar blijvend laag!

Vraagt U vrijblijvend onze gids aan bij:
Stichting C.O.B., postbus 161, 9250 AD Bergum-fr., Telefoon 05116-3515 of bij
Reisburo Slof, Postbus 97, 8500 AB Joure, Telefoon 05138-2550

Ook U heeft

zo nu en dan behoefte aan ontspanning.
**EVANGELISCHE CAMPING
„T BELOOFDE LAND”**
is zo'n plekje waar U zowel geestelijk als lichamelijk tot rust kunt komen.

Vraag folder.

Bosweg 17, 3781 NG Voorthuizen
Telefoon 03429-2942.

3 weken Zuid-Afrika

De Stichting
Herstel Kulturele Betrekkingen
Nederland-Zuid-Afrika
brengt u in contact met land en
volk van Zuid-Afrika.

Ook bezoek aan het zendings-
terrein „Groothoek” in Natal.

Volledig verzorgd f 3.400,—.

Inlichtingen:

Eekhoornlaan 14, 6705 CH Wageningen,
tel. 08370-13931, b.g.g. 050-345880.

**OVERTUIGT U
ZOALS VELEN VOOR U !!!**

**Vriendelijk verzoek om uw
ADVERTENTIES
SCHRIFTELIJK
OP TE GEVEN !!!**

Uiterlijk dinsdagmorgen, 10 uur, dient de tekst in ons bezit te zijn. Foto's en tekenwerk voor het maken van cliché's dienen 1 week voor de plaatsingsdatum ter drukkerij te zijn.

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

Opbouw-uitgaven

Door het invullen en opsturen van onderstaande bestelbon kunt u verschillende door „Opbouw” uitgegeven en binnenkort uit te geven brochures bestellen. Alle prijzen zijn exclusief portokosten! De ingevulde bon kunt u in een open envelop zonder postzegel sturen naar:

Administratie Opbouw,
Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

Tegelijk met de toezending van de bestelde uitgaven ontvangt u een accept-girokaart met daarop het verschuldigde bedrag vermeld.

Gaarna ontvang ik:

- ex. Prof. C. Veenhof, Jona (Hulp bij Bijbelstudie) à f 1,50
- ex. Drs. H. de Jong, Ongehuwd samenwonen à f 2,60
- ex. Prof. Dr. B. Goudzwaard, Drs. H. de Jong en Prof. Dr. Ir. E. Schuurman, Het kernwapenvraagstuk (48 pag.) à f 2,50
- ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij Bijbelstudie) (plm. 194 pag., gebonden uitgave) à f 10,—

Naam:

Adres:

Woonplaats (postcode)

Handtekening:

Van „Jona” nog een beperkt aantal aanwezig.

ZENDINGWERK IN BELGIË OP GEREFORMEERDE GRONDSLAG!

Ook de Chr. Geref. Vlaamse Evang. Ver. „Filippus” is daarin werkzaam (o.a. te Eekloo en te Maasmechelen).

Wilt U ons steunen in uw gebed en gaven?

Inlichtingen bij de secr.: R. L. Lichtert, Kruissherenstraat 10, 3078 GT Rotterdam. Tel. 010-82.67.98.

Giften op bankrekening nr. 35.84.33.924 t.n.v. Chr. Geref. Vlaamse Evang. Ver. „Filippus” te Leerdam, of postgiro 28.07.17 van de Rabobank te Leerdam, t.g.v. rek.nr. 35.84.33.924, t.n.v. Evang. Ver. „Filippus”. Iedere gever of belangstellende ontvangt gratis ons mededelingenblaadje.

Pastorale leergangen Zwolle - Rotterdam

Theologische studie op middelbaar niveau (met bijbels grieks en hebreeuws)
op grondslag van de Geref. belijdenis

De lessen worden gegeven 's zaterdags om de 14 dagen van 10.00-15.15 uur vanaf eind augustus.

De Leergangen zijn door de Overheid erkend.

Informaties bij de administratie/secr.

Voor Zwolle: Robbesant 26, Emmeloord 05270-2774

Voor Rotterdam: Ratelaar 21, Barendrecht 01806-4038

Tevens voor Zwolle bij Ds J. B. van Mechelen, Lelystad 03200-47258

Voor Rotterdam bij Ds G. van Atten, Gorinchem 01830-22102

De Gereformeerde Sociale Akademie "de Vijverberg" te Ede

uitgaande van de Stichting ter Bevordering van
Gereformeerd Sociaal Pedagogisch Onderwijs

zoekt per 1 september 1981 een

bibliothekaris (m/v)

voor het zelfstandig beheren van haar bibliotheek.

Voor deze functie wordt gedacht aan iemand die in het bezit is van het diploma BDA of GO A 1/2.

Ervaring in een soortgelijke functie is een vereiste.

Gegadigden moeten volledig kunnen instemmen met doel en grondslag van de akademie.

Het salaris en de arbeidsvoorwaarden zijn overeenkomstig het Rechtspositiebesluit Wet Voortgezet Onderwijs.

Nadere inlichtingen worden graag verstrekt door de huidige bibliothekaresse, Marja Geytenbeek, telefoon (08380) 1.91.68, toestel 13.

Sollicitaties zo spoedig mogelijk te richten aan de direktie, Postbus 8071, 6710 Ede (Gld.).

**gereformeerde sociale akademie
de vijverberg te ede**

HONKFAST ONDERDAK

Reformatische Bijbelschool

a. 1-jarige vormingskursus

persoonlijk, kerkelijk en maatschappelijk.

b. 3-jarige (beroeps)opleiding

Onderwijs 3e gr. Gemeente, Jeugd en Evangelisatiewerk, Zending etc.

Onderstaande verklaring uitknippen en opsturen naar
R.B.S. ZEIST — ANTWOORDNUMMER 117 — 3700 WB ZEIST
TEL. 03404 - 24166

U kunt „HONKFAST ONDERDAK” helpen
door een gift over te maken op:

giro 3091180 of op rek. nr. 69.09.10.983
N.M.B. te Zeist t.n.v. R.B.S. Zeist.

Ook een lening
tegen geen of lage rente
is hartelijk welkom!

De ondergetekende
verklaart aan de R.B.S. een bedrag te willen lenen groot f
(zegge)
Naam:
Adres:
Woonplaats + postcode:
getekend: